

BIZKAIERAZ

Bizkaieraz idazten daben askok, gure euskalkiaren aditz, esakera ta itz askorik ez dakie eta, gure errietan aurrez erabilten doguzan berba askoren orde, erdal jatorrizkoak edo gipuzkerazkoak artu daro. Esakerakaz be bardin jazoten da. Bizkaieraz idazten dabenen lanak, ulergatxak izaten dira, sarritan, euskal-senik ez daukie-lako.

Zuzendu bearreko akats batzuk aittetu bear dadaz: be ta bere.

Bizkai'ko euskeraz aurrez erabilten doguzan itz oneik askok baztertu egiten dauz eta, onein orde aldamenekoen ere artu. Zer dala-ta alperreko aldaketa au? Esate baterako, "Joseba bere bere amagaz joan da" esan ba'dagigu, guk, euskeraz beti bizi izan garean euskaldunok, ondo ulertzen dogu esakera au. bere biak oguzkera bardiñaz oguzten ez doguzlako: Lenengoa, leun-leun oguzten dogu eta bigarrena, azkenengo e luzetxuago dala. Baia euskaldun jator jatorra ez daitenak ez dauz nabaituten itzon oguzkerako azentoak edo, itzen luzamenak. Oraingo euskaldunik geienak, galdu egin dabe, ba, edo, ez dabe ikasi izan, euskerearen benetako oguzkera (azentoa).

Nasterik sortu ez daiten, aulan idaztea ondoen: "Joseba be, bere amagaz joan da" eta abar. Eta ez daukagu ere erabili bearrik.

Gure artean sartu izan dakigun beste lorrinkeria bat: "Baita-be..." Euskaldun-euskaldunak egundo be ez leuke esango olako atzekoz-aurrekadarik: "Neu be joan nintzan eta baita-be Imanol] ez baita-be neu" ez antzekorik, aulan baiño: "Neu bere joan nintzan eta baita Imanol be" eta "baita neu be" baiño. Zoritxarreko Be edo bere beti esangurearen azkenean. Bardin diñot au giputzentzat be.

Olango lorrinkeria asko idazten dabez oraingo idazleak eta ez dira oartuten, mezedetako beste kalte egiten diarduenik euskereari.

Eta beste oker bat: i-az edo y-az idatzi bearreko berbak be j-z idatzi daro. Markiña-aldekoak oguzi daro. Baia oguzkera bi doguz; batzuk joan, jausi, jatzi eta abar aulantxik idatzi bear dira: leku batzuetan j gastelarren erara oguzten dabe eta beste leku batzuetan lateran lez, baia yako, yatorko, yoako ta abar d asikera daben aditzari, d-ori d (dd) biurtuten dakioe; baita zuka-ko aditzari be, ikaerara biurtukeran: doa = yoak, dago = yagok, dator = yatok eta abar; eta ez, joak, jagok, jatok eta abar. D (dd) izan bear leuke asikera baia i zein y-az idatzita, ez dauko alde andirik d (dd)az.

Eta, zer dala-ta ari aditza erabili, diardu, iñardu, jardun, beutzo, daragoio ta abar bizkaieraz erabilten doguzan aditz ederrak bazter-tuta?

Beste oker bat: Bizkaieraz ez doguz esaten eliza, eskola, golda ta abar, azkeneko a ie edo ea biurtuta baiño: elizea, eskolea, goldea ta abar eta abar baiño. Euskaldun jatorrak ezegaitik be eleukez esango, eliza da ori; eskola da ori ta abar. Elizea da ori, eskolea da ori ta abar baiño.

Emen doakizue, ba, nire aolkua: Euskeraz idazkeran, itxi dagie-zala erderazko burutapenak eta sarri-sarri irakurri dagiela Azkue jaun euskalzale jakintsua genduanaren iztegi ederra...

Gure izkeran sartu dakiguzan beste lorrinkeria asko be ba-daukadaz esateko baia gaurkoz neikoa derizat, idazlan luzeak gogai-karri izan oi dira-ta.

AURRE APRAIZ BALENDIN

ELEIZA, bizkaieraz

Ez eizu pentsau, emengo onetan, Eleizearen ganeanjardungo dodanik, ez eta Eleizearen izkuntza politikearen ganean be. Bizkaieraz idazten eta berba egiten dogunok aspaldion bizi dogun euskera barruko diglosiak eragindako inteferentziatariko baten ganean baino.

Sarri be sarri irakurri edo entzungo zenduzan eliza, elizate, elizkizun. elizako. eliz-barruti, eliztar lako berbak bizkaierazko testu edo berbaldietan, egunkarietan, irratietan,...

Mendebaldeko toponimia be ez da moda orren eraginetik ate lotu, eta Elizalde, Elizondo, Leioako Elizatea lakoak irakurriko doguz Bizkaiko administrazio idazkietan zein kanpo seinalizazioan. Izatez, berbok euskera dira, euskera on-ona izan be, ganera. Baina berbok ez jagokoz Bizkai edo Mendebaldeko euskera deritxonari. Gure tradizio idatzian zein agozko bizkaieraz argi be argi onangoxeak agertu ta esaten doguz: **eleiza, eleizate, eleizkizun, eleizako, eleiz-barruti, eleiztar, Eleizalde, Eleizondo,...**

Orren guztiorren agergarri garbiak doguz, bada, Mendebaldeko toponimia zein antroponimia. Zaarrak izatez ganera, zeatzak be badira. Kasu onetan, euskeraz, oi dan tez, antroponimia toponimiatik artuta dagoana jakinda eta txistukari frikarien Mendebaldeko bustidurea kontuan artuta: **Vj + z d V + x (eleizea d eleixa/eleixia/eleixie), urrengo oneexek nabarmenduko doguz:**

Elخالde (Elejalde) - **Eleizalde**

Elخالپuru (Elespuru) - **Eleizburu**

Elخالاا (Elejaga) - **Eleizaga**

Elخالابارri (Elejabarri) - **Eleizabarri**

Elخالابارrieta (Elejabarrieta) - **Eleizabarrieta**

Goikoeleixa (Goikoelejea) - **Goikoeleizea...**

Elخالondo (Elejondo) - **Eleizondo**

Elخالoste (Elejoste) - **Eleizoste**

Elخالabeitia (Elejabeitia) - **Eleizabeitia**

Elخالكارai (Elesgarai) - **Eleizgarai**

Elخالپe (Elespe) - **Eleizpe**

Elخالde (Elejalde) - Eleizalde auzo toponimioa urrengo errietan, gitxienez, gorde dabe: Arrankudiaga, Arratzu, Barrika, Basauri, Bedia, Elorrio, Ereño, Errigoiti. Forua, Galdakao, Gamiz-Fika, Gernika, Getxo. Gorniz, Gorozika, Ibarrangelu, Igorre, Ipazter, Larrauri, Leioa, Mendata, Muxika, Nabarriz, Zaratamo, Zeanuri, Zoilo.

Alandaze, bizkaierearen berezko nortasunari eutsi gura badeutsogu, beste gauza askoren artean, bertoko toponimia, antroponimia, tradizio idatzia eta agozko berbakereagaz bat datorrenari jaramon egin bearko geunskio. Au da, kasu onetan errotzat eleiza erabiltari, eta ez eliza.

Iniaki MARTIARTU
BAKIO